Educació, societat i valors

Conductes arriscades

David Bueno
Professor i investigador de genètica
de la UB i divulgador de la ciència
Ponent de la II Escola d'Estiu de la ICCIC

El risc forma part de la nostra vida. Qualsevol decisió que prenguem, i també el fet de no voler decidir, comporta sempre un risc associat. Quina línia d'actuació és més correcta? Quina ens portarà més beneficis o menys perjudicis?, són preguntes a les quals sovint no trobem resposta, atès que un cop hem pres una decisió els esdeveniments succeeixen en una direcció determinada. Les persones prenem decisions, i ens hauria d'agradar poder prendre sempre les nostres pròpies decisions, sense delegar mai el nostre dret a decidir. Molt probablement, amb aquestes primeres frases el lector pensarà que vull parlar del dret a decidir que tenim com a nació, però del que vull parlar és del per què les decisions dels adolescents acostumen a ser més arriscades que les dels adults, i de com influeix això en la nostra vida posterior, incloent-hi la sensació que tenim sobre el nostre dret a decidir.

Quant al funcionament neural, en la presa de decisions hi participen quatre factors: mecanismes d'autocontrol cognitiu; la representació mental del que es pot aconseguir o perdre; l'aprenentatge, que permet predir errors en les decisions, i aspectes emocionals, que sovint depenen de l'entorn. Tots aquests factors depenen de l'activitat d'àrees concretes del cervell, que han estat identificades amb tècniques de neuroimatge. Examinem-los de manera separada a partir d'un article publicat al final d'agost a *Nature Neuroscience*.

S'ha vist que els sistemes d'autocontrol cognitiu, que eviten les respostes impulsives, van madurant progressivament amb l'edat, i que no assoleixen la maduresa fins a l'edat adulta. També s'ha vist que els adolescents tendeixen a prendre decisions que impliquen una recompensa immediata, malgrat que el valor sigui inferior al d'una recompensa posterior, i sovint no consideren les possibles conseqüències negatives a llarg termini. Els adults, en canvi, són més capaços d'endarrerir la recompensa si el valor estimat és suficient i, en general, poden considerar millor les possibles conseqüències. Això és degut al fet que les xarxes neurals que ens capaciten per endarrerir les recompenses també van madurant progressivament entre els 11 i els 31 anys.

Pel que fa a l'aprenentatge, està relacionat amb el sistema neuronal dopaminèrgic, implicat també en la cerca de recompenses. Presenta una activitat molt superior en els adolescents, la qual cosa afavoreix que les seves decisions acostumin a cercar recompenses immediates sense valorar gaire l'experiència apresa dels *errors* anteriors. Finalment, també s'ha vist que els adolescents mostren una clara reducció de la capacitat mental per resistir els condicionants emocionals, per exemple en resposta a expressions facials d'aprovació o reprovació.

En resum, des del punt de vista del desenvolupament i funcionament neural, és lògic que els adolescents prenguin decisions més arriscades, especialment en contextos emocionals. És tasca dels adults vetllar perquè els riscos que assumeixin no siguin excessius, per exemple afavorint-ne l'estabilitat emocional, atès que les conseqüències de determinades accions poden llastrar tota una vida i influir en tota la societat. Tanmateix, no s'ha de mutilar la seva capacitat de decisió: aquestes primeres decisions són les que ens capaciten, després com a adults, per poder exercir amb prudència i al mateix temps amb audàcia el nostre dret a decidir, individual i col·lectiu, i a assumir els riscos que creiem assequibles segons els guanys a llarg termini.

(Article publicat al PUNT-AVUI el 25-09-2013)